Od protočnosti do višestrukog izdavanja

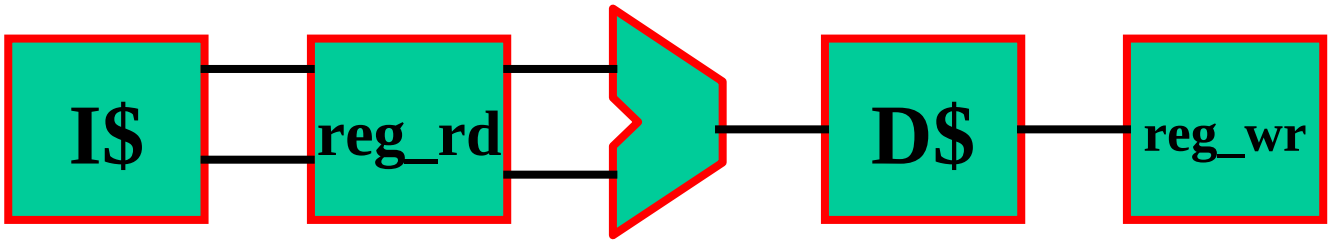

- temeljni put podataka arhitekture MIPS ne podržava ni množenje ni dijeljenje ni operacije s pomičnim zarezom
- štednja na broju tranzistora nije opravdana zbog Mooreovog zakona
- logično proširenje arhitekture: dodati višestruke procesne jedinice i uklopiti ih u temeljni cjevovod

Složena protočna organizacija s jednostrukim izdavanjem:

- više protočnih grana koje rade usporedno
- različite protočne grane imaju različite latencije
- veće mogućnosti bez velikog usporenja temeljnih operacija

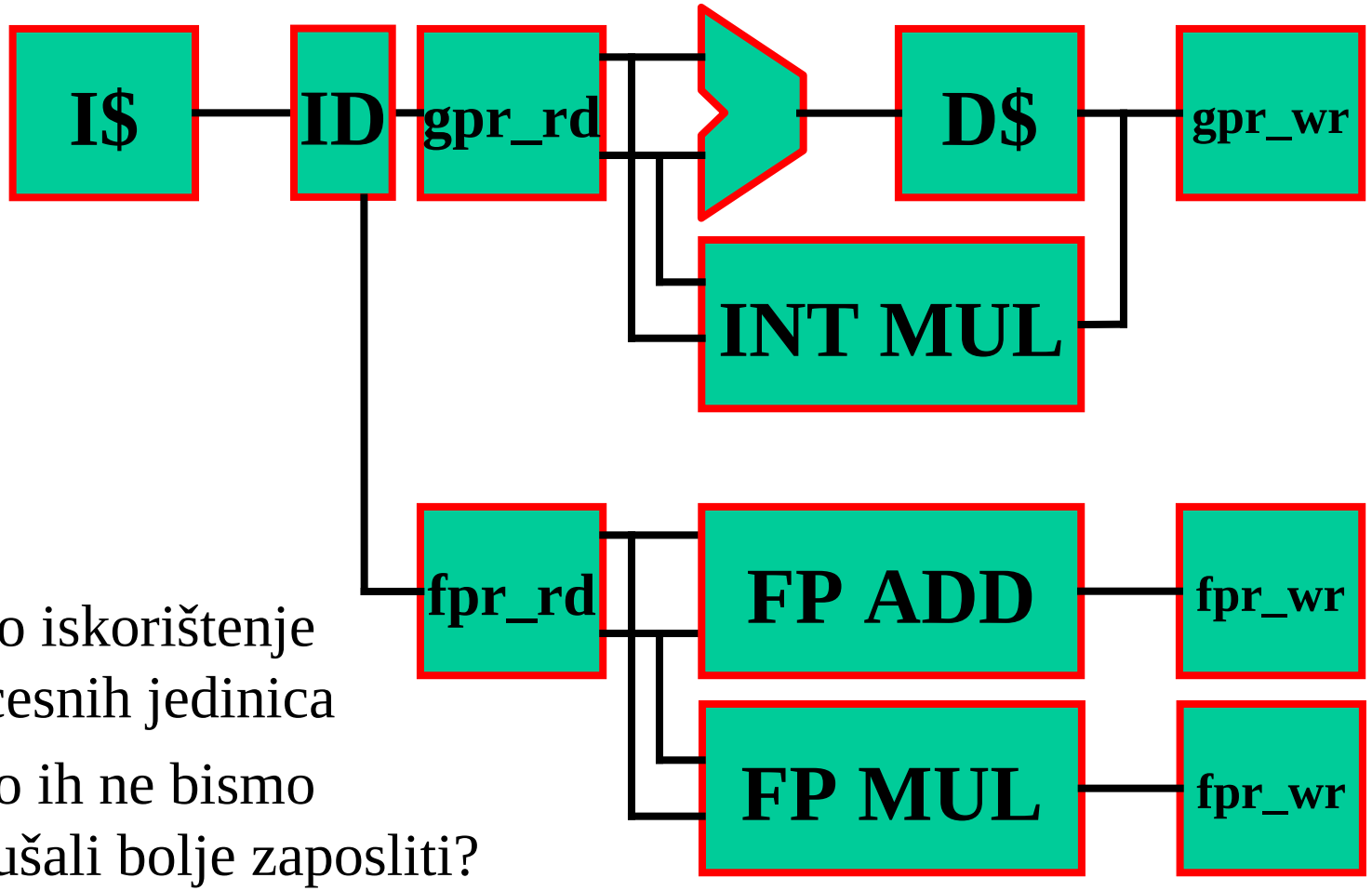

- slabo iskorištenje procesnih jedinica
- zašto ih ne bismo pokušali bolje zaposliti?

Koncept višestrukog izdavanja instrukcija:

- CPU istovremeno dohvaća i dekodira dvije instrukcije!
- instrukcije se izvode **usporedno,** ako:
  - koriste različite resurse,
  - prva instrukcija nije uvjetno grananje
  - nema podatkovnih međuovisnosti

Predstavnici:

- MIPS 4000 (1991)
- Alpha 21064 (1992)

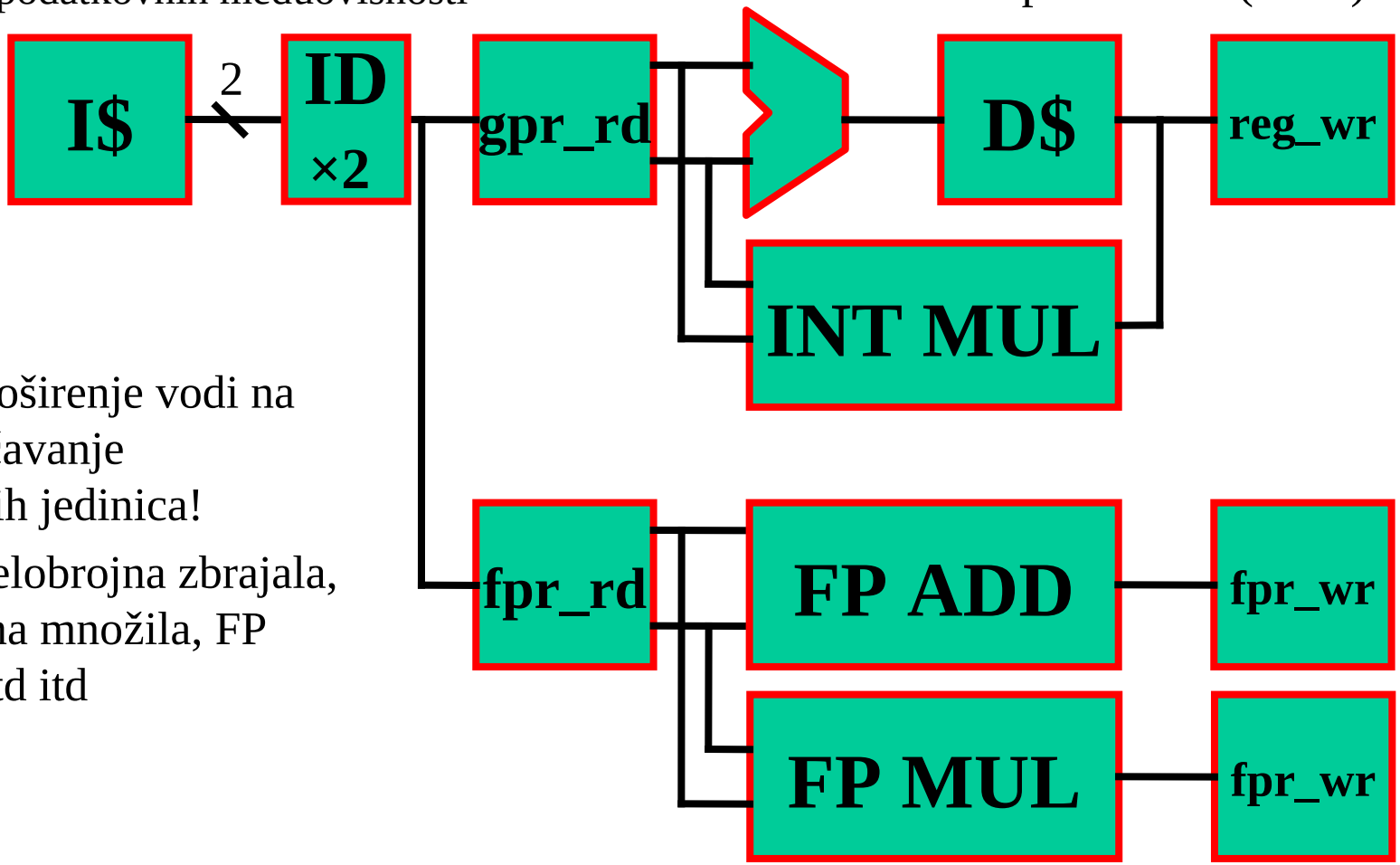

- daljnje proširenje vodi na udvostručavanje funkcijskih jedinica!
- po dva cjelobrojna zbrajala, cjelobrojna množila, FP zbrajala itd itd

Ideja: istovremenim **izdavanjem** više instrukcija razotkriti više instrukcijskog paralelizma nego što to omogućava protočnost

- u implementaciji: replicirane protočne funkcijske jedinice!
- u svakom ciklusu (pokušati) započeti s obradom više instrukcija
- uz n-terostruko izdavanje (n-way multiple issue) vršni CPI = 1/n

Koncept u načelu jednostavan, ali se implementacija komplicira:

- redosljed instrukcija i hazardi onemogućavaju iskorištenje resursa
- cijena mjehurića može biti veća nego kod skalarnog CPU
- slabo skaliranje zbog izvedbenih problema
  (m ... br. protočnih jedinica):
  1. broj sabirnica za čitanje registarskog skupa: 2×m
  2. broj ad-hoc veza za prosljeđivanje: m ili m^2
- u praksi (Haswell), trenutno se postiže CPI=0.5
  - n=4, m=8, 14-19 protočnih segmenata

Ganttov dijagram procesora s dvostrukim izdavanjem, u idealnom slučaju (bez hazarda):

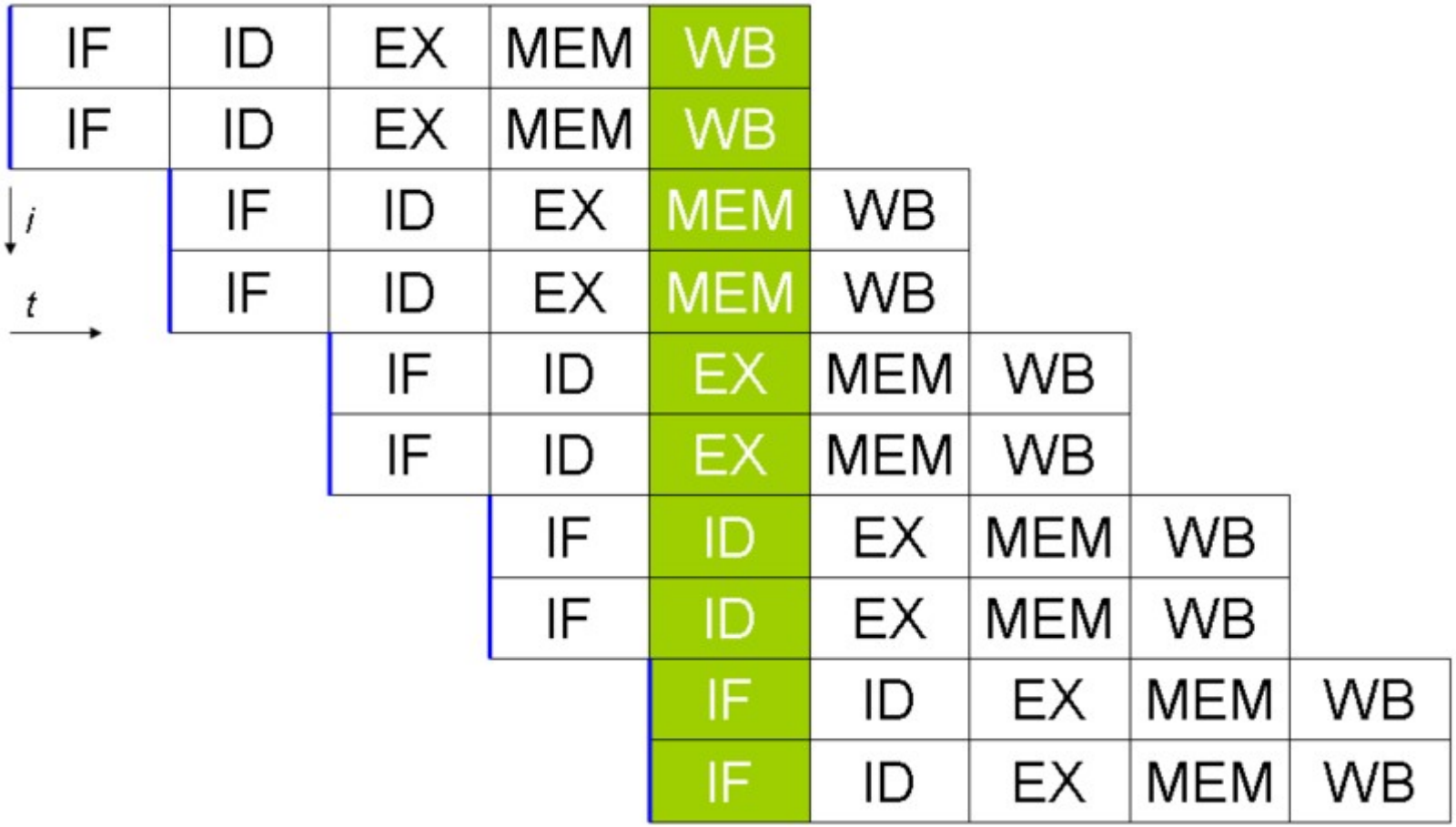

[Wikipedia]

Dva načina raspoređivanja (engl. dispatch) kod procesora s višestrukim izdavanjem:

1. **statičko raspoređivanje** (VLIW)
   - prevoditelj grupira instrukcije koje se izdaju zajedno
   - **pakete** instrukcija promatramo kao “duge instrukcije”
   - prevoditelj detektira hazarde i po potrebi umeće nop-ove

2. **dinamičko raspoređivanje** (“superskalarni” RISC)
   - procesor analizira instrukcijski tok i dinamički odabire instrukcije koje će se izdati u sljedećem ciklusu
   - procesor dinamički otkriva i razrješava hazarde (koncept upravljanja temeljenog na toku podataka)
   - prevoditelj pomaže prikladnim razmještajem instrukcija

Višestruko izdavanje sa statičkim raspoređivanjem

(statičko višestruko izdavanje)

- instrukcije se grupiraju u **pakete**
  - paket: grupa instrukcija koja se može izdati u jednom ciklusu
  - prevoditelj treba poznavati resurse procesora
- VLIW: paket = duga instrukcija
  - definira operacije koje se mogu izvoditi konkurentno
- posao prevoditelja:
  - organizirati instrukcije u pakete
  - bez međuovisnosti unutar paketa!
  - popuniti neiskorištene okvire (nop)

```
int main(int argc, char** argv){
  for (int i=0; i<argc; ++i){
    // ...
  }
}
```

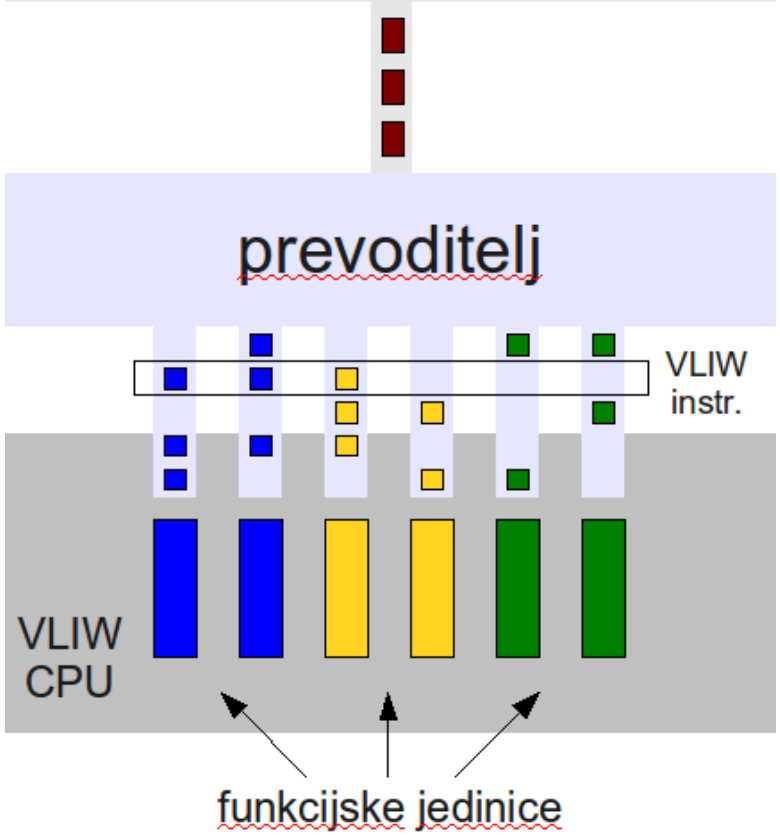

MIPS sa statičkim dvostrukim izdavanjem

- jedna instrukcija tipa ALU/branch
- jedna instrukcija tipa load/store
- paket (svežanj) poravnat na granici 64-bitne riječi:
  - prvo ALU/branch, onda load/store
  - neiskorištene okvire punimo instrukcijama nop

adresa	vrsta instrukcije	protočni segmenti						
n	ALU/branch	IF	ID	EX	MEM	WB		
n + 4	Load/store	IF	ID	EX	MEM	WB		
n + 8	ALU/branch		IF	ID	EX	MEM	WB	
n + 12	Load/store		IF	ID	EX	MEM	WB	
n + 16	ALU/branch			IF	ID	EX	MEM	WB
n + 20	Load/store			IF	ID	EX	MEM	WB

[Patterson08]

Hazardi pri dvostrukom izdavanju

- podatkovni RAW hazard segmenta EX
  - u skalarnoj izvedbi, prosljeđivanje otklanja sve zastoje
  - sada rezultat ALU ne možemo koristiti u istom paketu:
    - ```
      add  $r1, $r2, $r3
      load $r4, 0($r1)
      ```
    - instrukcije potrebno razdvojiti u dva paketa (efektivno, imamo zastoj)
- podatkovni RAW hazard segmenta MEM
  - efekt instrukcije load sad je vidljiv nakon 2 instrukcije!
- više instrukcija se izvodi usporedno ⇒ više hazarda!
  - potreba za agresivnim raspoređivanjem još izraženija!
      ```

Primjer: algoritam nad cjelobrojnim poljem

```
void addScalar(int* p, int scalar, int* limit){
  while (p!=limit){
    *p+=scalar;
    ++p;
  }
}
```

Razmatramo izvedbu tijela funkcije za MIPS s dvostrukim izdavanjem gdje vrijedi sljedeće:

- uvedena je automatska detekcija hazarda (MIPS II nadalje):
  - nema potrebe za eksplicitnim nop-om nakon instrukcije lw
- uvedeno je sklopovlje za predviđanje grananja koje omogućava pravovremeno pribavljanje parova instrukcija na odredišnoj adresi
  - zakašnjelo grananje više ne pomaže zbog dvostrukog izdavanja (bez predviđanja grananja trebala bi nam 3 priključka za kašnjenje!)
  - novije MIPS arhitekture ipak zakašnjelo granaju zbog kompatibilnosti

Pogledajmo prvo kako bi izgledao neoptimirani strojni kod ako pretpostavimo sljedeći raspored registara:

- $s1 ... int* p
- $s2 ... int scalar
- $s3 ... int* limit

```
        ...
        beq  $s1, $s3, Exit # $s3 .. int* limit
        nop
Loop:
        lw   $t0, 0($s1)    # $s1 .. int *p
        addu $t0, $t0, $s2  # $s2 .. int scalar
        sw   $t0, 0($s1)    #
        addi $s1, $s1,4     #
        bne  $s1, $s3, Loop
        nop
Exit:
        ...
```

Raspoređivanje neoptimiranog koda na računalu s dvostrukim izdavanjem:

	ALU/branch	Load/store	ciklus
Loop:	nop	lw $t0, 0($s1)	1
	nop	nop	2
	addu $t0, $t0, $s2	nop	3
	addi $s1, $s1,4	sw $t0, 0($s1)	4
	bne $s1, $s3, Loop	nop	5

Zamijenili smo redoslijed instrukcija addi i sw da postignemo bolju popunjenost protočnih jedinica.

CPI = 5/5 = 1 (samo malo bolje od jednostrukog izdavanja!)

Optimirani strojni kod (MIPS, 2× statičko izdavanje)

```
Loop: lw   $t0, 0($s1)
      addi $s1, $s1,4
      addu $t0, $t0, $s2
      bne  $s1, $s3, Loop
      sw   $t0, -4($s1)
```

Razlike:

- instrukciju addi smjestili smo prije instrukcije addu koja ne koristi njen rezultat
- tu izmjenu smo kompenzirali u instrukciji sw navođenjem pomaka -4
- instrukciju sw smo smjestili u priključak za kašnjenje instrukcije bne

[Patterson08]

Raspoređivanje optimiranog koda tijekom izvođenja:

	ALU/branch	Load/store	ciklus
Loop:	nop	lw $t0, 0($s1)	1
	addi $s1, $s1,4	nop	2
	addu $t0, $t0, $s2	nop	3
	bne $s1, $s3, Loop	sw $t0, -4($s1)	4

CPI = 4/5 = 0.8 (bolje nego prije, ali slabije od vršnog CPI = 0.5)

n_i = 5/iteraciji

[Patterson08]

Prevoditelj može pomoći razvijanjem petlje (loop unroll):

	ALU/branch	Load/store	ciklus
Loop:	addi $s1, $s1,16	lw $t0, 0($s1)	1
	nop	lw $t1, -12($s1)	2
	addu $t0, $t0, $s2	lw $t2, -8($s1)	3
	addu $t1, $t1, $s2	lw $t3, -4($s1)	4
	addu $t2, $t2, $s2	sw $t0, -16($s1)	5
	addu $t3, $t3, $s2	sw $t1, -12($s1)	6
	nop	sw $t2, -8($s1)	7
	bne $s1, $s3, Loop	sw $t3, -4($s1)	8

CPI = 8/14 = 0.6 (vršni CPI = 0.5)

[Patterson08]

n_I = 3.5/iteraciji

Cijena: veći potrošak registara, duži i složeniji kod

Dinamičko višestruko izdavanje

- “superskalarni” procesori
  - dinamički odlučuju hoće li izdati 0, ili 1, ili 2, ili više instrukcija
  - čuvaju semantiku programa
- manji značaj prevoditelja:
  - prevoditelj ne generira kod koji je strogo prilagođen jednoj arhitekturi
  - naravno, to ne znači da pomoć prevoditelja nije dragocjena
- potrebni dodatni koncepti:
  - izvođenje izvan redosljeda
  - preimenovanje registara
  - predviđanje grananja
  - spekulativno izvođenje

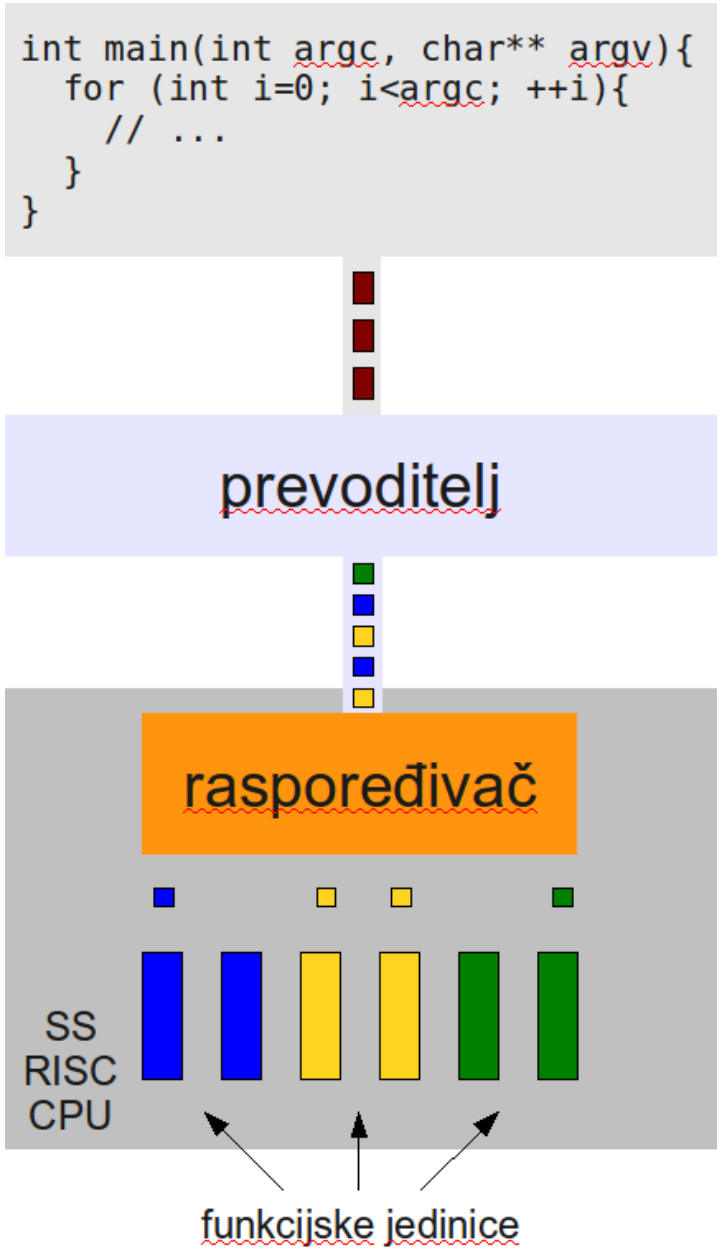

Izvođenje izvan redosljeda, dinamičko raspoređivanje

Redosljed instrukcija kao prepreka instrukcijskom paralelizmu:

```
div.d f0, f2,f4
add.d f10, f0,f8  # <- podatkovni hazard vrste RAW
sub.d f12, f8,f14 # <- ovdje nema podatkovnog hazarda,
                  #    ali svejedno moramo čekati
```

Instrukcija add mora čekati dugu instrukciju div (hazard RAW)

Instrukcija sub čeka instrukciju add iako nema podatkovnih ovisnosti:

- redosljed je svojevrsni strukturni hazard kod statičkog raspoređivanja
- nema podatkovnih hazarda za instrukciju sub!
- ako želimo bolje iskoristiti postojeći ILP, moramo omogućiti izvođenje instrukcija **izvan redosljeda**
- **dinamičko raspoređivanje** implicira izdavanje instrukcija koje nemaju:
  - strukturne hazarde (imaju slobodnu odgovarajuću funkcijsku jedinicu)
  - podatkovne RAW hazarde

Ali, zašto prevoditelj nije stavio sub.d **prije** div.d?

- zato što se radilo o školskom primjeru 😀
- idemo sada pogledati jedan realni primjer:

```
lw f14, 30(r6)
mul f0, f8,f0
sub.d f12, f8,f14 #dilema: redosljed sub i add!
add.d f10, f0,f10
```

- stvarna latencija instrukcije lw nije poznata u trenutku prevođenja programa
  - od 1 ciklus (L1), 4 ciklusa (l2), 16 ciklusa (L3), do 100 ciklusa (RAM) ili 1e6 ciklusa (disk)
  - prevoditelj **ne zna** hoće li prije završiti lw ili mul
- ⇒ najbolje rezultate postiže dinamičko raspoređivanje!

Motivacija za dinamičko raspoređivanje

Registarski RAW hazardi mogu biti znatno ublaženi marljivom optimizacijom (redosljed instrukcija određen statičkom analizom)

Međutim, sve hazarde nije moguće predvidjeti statičkom analizom:

- pogotovo memorijske hazarde, pogotovo u superskalarnom procesoru
- ishod uvjetnog grananja također nije poznat tijekom prevođenja (doduše, profiliranjem možemo doznati statistička svojstva ishoda)
- latencija instrukcija može se razlikovati na različitim izvedbama ISA-e

Stoga je koncept izvođenja izvan redosljeda danas prisutan kod većine procesora opće namjene, problemima unatoč (iznimno složena izvedba upravljanja, problematične iznimke, ...)

Suvremeni CPU-a s dinamičkim raspoređivanjem

Jedinica za pribavljanje i dekodiranje

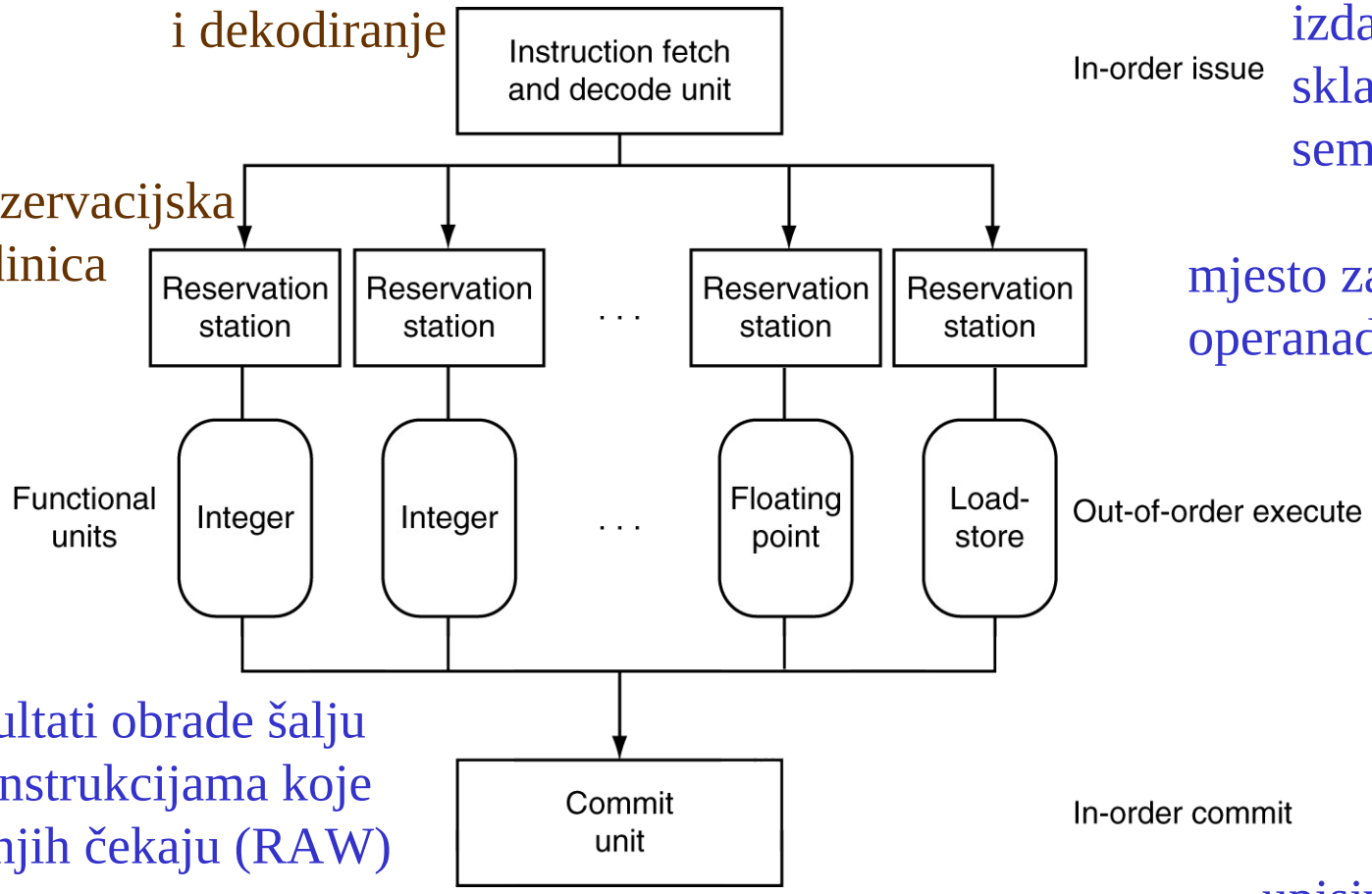

izdavanje instrukcija u skladu s redosljedom i semantikom programa

Rezervacijska jedinica

mjesto za primanje i čuvanje operanada unstrukcije

rezultati obrade šalju se instrukcijama koje na njih čekaju (RAW)

Upisna jedinica (reorder buffer)

upisivanje u odredišne registre u skladu s originalnim redosljedom

[Hennessy07]

Organizacija procesora Opteron X4

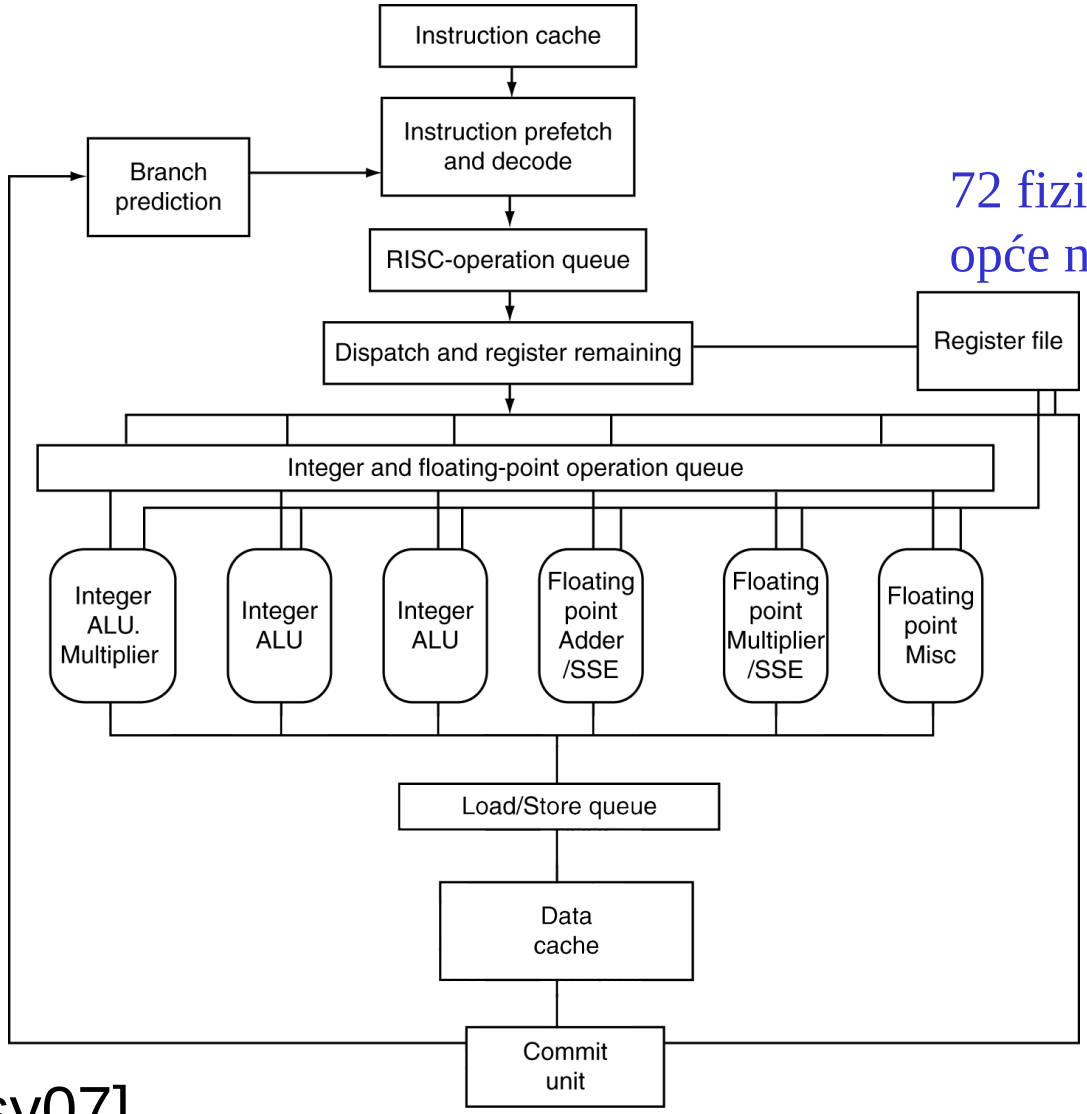

72 fizička registra opće namjene!

[Hennessy07]

Protočna struktura procesora Opteron X4

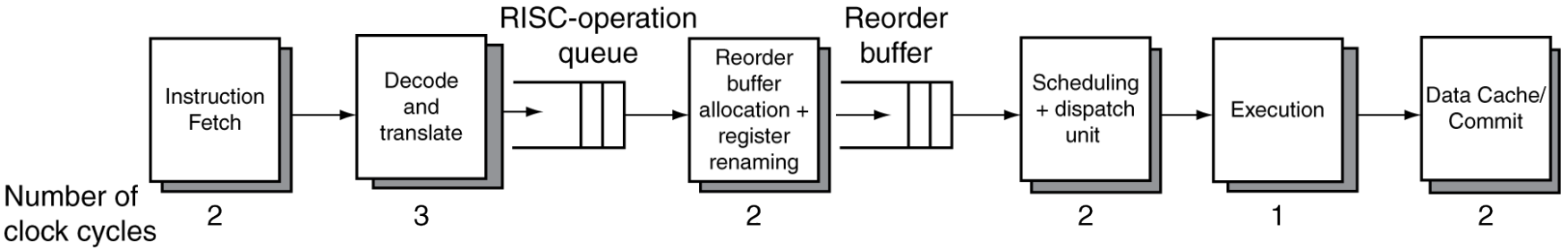

[Hennessy07]

  - do sveukupno 106 aktivnih RISC instrukcija

- Usko grlo performanse:
  - međuovisnosti instrukcija
  - krivo predviđeno grananje
  - kašnjenje memorijskog pristupa

Problemi vezani uz dinamičko raspoređivanje:

- moramo imati puno veću procesnu moć (broj procesnih jedinica) od ciljanog efektivnog CPI-a (0.5)
- moramo imati moćni prednji kraj koji je u stanju brzo opslužiti instrukcijama granu(e) puta podataka bez hazarda
- ograničen broj registara programskog modela je problematičan (WAR,WAW)
  - vrijedi i za nove arhitekture, gdje je broj registara ograničen širinom instrukcije
  - pogotovo vrijedi za CISC arhitekture (x86 ima 8 GPR)
- uvjetno grananje, promašaji priručne memorije?

Zaključak: performansa izvođenja slijednih algoritama ulazi u zasićenje

- Agresivniji pristupi korištenja ILP-a (superskalarnost itd.) pomažu, ali njihova primjena dovodi do slabijeg iskorištenja resursa:
  - tranzistori (površina integriranog sklopa)
  - energija
  - mogućnosti razvojnog odjela
- Čini se da će izvođenje izvan redosljeda ostati
  - pogotovo u svijetu x86 (uz obaveznu štednju energije)
    - manja ovisnost o optimiziranom prevodiocu
    - bolje ponašanje u prisutnosti nepredviđenih zastoja
- Ipak, i dalje postoje procesori koji izvode unutar redosljeda
  - Intel Itanium (VLIW) oslanja se na statičku optimizaciju
  - IBM Power6, Intel Atom

MIMD, SIMD vs. SISD+ILP

- stari vic koji **možda** više neće biti smiješan:
  “paralelno računarstvo je tehnologija budućnosti... ...i uvijek će to biti”
  - SIMD GPGPU ulazi na mala vrata (Sh, Cg, CUDA)
    - STI Cell, Ati, Nvidia, Intel Larrabee
  - značajan napredak na području MIMD
    - višejezgrena barijera probijena, međutim broj jezgri još uvijek relativno mali
    - procesori s tisuću jezgara tehnološki mogući, nema programske podrške
  - najčešći programi su još uvijek slijedni,
    - nije realno očekivati da će se to brzo promijeniti...
    - fokus inovacije: programske paradigme za MIMD (posebno **implicitne**)

- npr, usporedno računanje linearne kombinacije pomoću OpenMP-a:

```
#pragma omp parallel for reduction(+:sum)
for (int i = 0; i < N; i++){
  sum = sum + myfun(i)*a[i];
}
```